

Paula Penttinen

Sosiaalinen kestävyys varhaiskasvatuksessa

Lastentarhanopettajien näkökulmia lasten arjesta

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

8.4.2013

Tekijä Otsikko	Paula Penttinen Sosiaalinen kestävyys varhaiskasvatuksessa. Lastentarhanopettajien näkökulmia lasten arjesta
Sivumäärä Aika	27 sivua + 2 liitettä Kevät 2013
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Varhaiskasvatus
Ohjaajat	Lehtori Kirsi Lautala Lehtori Ulla Saukkonen
<p>Opinnäytetyöni tarkoituksena oli ottaa selville, miten sosiaalinen kestävä kehitys näyttäytyy päivähoiton arjessa. Tavoitteena oli saada tietoa, millaisena lastentarhanopettajat näkevät lapselle ihanteellisen kasvu- ja oppimisympäristön päiväkodissa sekä miten nämä seikat päivähoiton arjessa toteutuvat.</p> <p>Opinnäytetyöni on toteutettu yhteistyössä pääkaupunkiseudulla toimivan yksityisen päiväkodin kanssa. Päiväkotiyksikkö on osa nuorta kasvuorganisaatiota, jossa halutaan kehittää toimintaa tämän päivän yhteiskunnallisten haasteiden sekä perheiden tarpeiden mukaisesti.</p> <p>Tutkimuksellinen opinnäytetyöni on toteutettu kvalitatiivisia eli laadullisia tutkimusmenetelmiä käyttäen. Keskeisin aineisto koostui neljän lastentarhanopettajan haastattelusta. Aineiston keräämisen toteutin ryhmähaastattelun avulla, jossa on käytetty puolistrukturoitua teemahaastattelumenetelmää. Opinnäytetyön analysoinnissa on käytetty teemoittelua menetelmänä. Tulokset muodostuivat haastatteluaineiston sekä taustateorian yhdistämisestä. Taustateoriana oli teoria sosiaalisesta kestävästä kehityksestä sekä aineistoa sosiaalisen kestävä kehityksen merkityksestä varhaiskasvatuksessa.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksista tuli esille, että lapselle suotuisa oppimis- ja kasvu ympäristö koostuu sosiaalisen kestävä kehityksen arvoja käsitteleväksi. Tulosten mukaan osallisuus, yhteisöllisyys sekä tasa-arvo kuuluvat keskeisesti päivähoiton arkeen, jotta toiminta olisi lasta tukevaa.</p> <p>Tulosten perusteella voidaan päätellä, että vanhemmuuden tukeminen sekä huomion kiinnittäminen työhyvinvointiin, ovat myös keskeisiä asioita päivähoidossa.</p> <p>Tulosten perustella voidaan myös todeta, että varhaiskasvatus on sosiaalista kestävä kehitystä arjen tasolla ja perheitä tulee tukea yksilöllisesti kasvatuskumppanuuden kautta. Opinnäytetyöni tuloksia voidaan hyödyntää päiväkotitoiminnan suunnittelussa sekä arjen toteutuksessa.</p>	
Avainsanat	sosiaalinen kestävä kehitys, sosiaalinen kestävyys, varhaiskasvatus

Author Title	Paula Penttinen Socially Sustainable Development in Early Childhood Education
Number of Pages Date	27 pages + 2 appendices Spring 2013
Degree	Bachelor of Social services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Early Childhood Education
Instructors	Kirsi Lautala, Senior Lecturer Ulla Saukkonen, Senior Lecturer
<p>The purpose of my thesis was to find out how socially sustainable development could be seen in everyday life of day care. The goal was to get information about how kindergarten teachers understood the ideal growth and learning environment in day care and how it showed in every day life. My thesis was conducted in co-operation with a private day care centre in the Helsinki capital region. The day care unit is a part of a young, growing organization, where the aim is to develop their activity to meet the challenges of our society and needs of families.</p> <p>I used qualitative methods in my thesis. The main material comprised the interviews of four kindergarten teachers. To gather the material, I carried out a group interview where the method of semi-structured theme interview was used. The results were combined of the interview material and the background theory. The background theory was the theory of socially sustainable development and the meaning of social sustainability in early childhood education.</p> <p>The results of my thesis showed that the ideal growth and learning environment consisted of the values of socially sustainable development. The results also indicated that in order to support a child's best interests, participation, communality and equality were the main factors in everyday life in the day care center. The results lead to the conclusion that supporting supporting parenthood and drawing attention to well-being at work, are the main issues in day care.</p> <p>Based on the results, I came to the conclusion that early childhood education includes socially sustainable development and the families should be given individual support via pedagogical partnership. The results of my thesis can be used in planning and creating of everyday execution.</p>	
Keywords	social sustainable development, social sustainability, early childhood education

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Sosiaalinen kestävä kehitys	2
2.1	Yhteisöllisyys	4
2.2	Osallisuus	5
2.3	Vastuuseen kasvaminen ja tasa-arvo	7
3	Sosiaalinen kestävä kehitys ja varhaiskasvatus	8
3.1	Yhteiskunnallinen merkitys	9
4	Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymys	11
5	Tutkimusmenetelmä	12
5.1	Ryhmähaastattelu teemahaastattelumenetelmää käyttäen	12
5.2	Aineiston käsittely sekä analyysitapa	14
6	Tulokset	15
6.1	Lapsi ja varhaiskasvattaja yksilöinä ryhmässä	16
6.2	Lapsen ja varhaiskasvattajan osallisuuden roolit	18
6.3	Päivähoidon tarjoamat ”eväät elämään”	20
7	Johtopäätökset	21
8	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	25
9	Pohdinta	27
	Lähteet	29
	Liitteet	
	Liite 1. Ryhmähaastattelulomake	
	Liite 2. Työelämän lausunto	

1 Johdanto

Opinnäytetyössäni tarkastelen miten sosiaalinen kestävä kehitys näyttäytyy päivähoiton arjessa ja peilaan sitä siihen, millaisena varhaiskasvattajat näkevät lapselle ihanteellisen kasvu- ja oppimisympäristön päivähoidossa.

Ajatusmalli kestävästä kehityksestä on saanut nykyajan kulutusyhteiskunnassamme uutta painoarvoa viime vuosina. Kestävän kehityksen määritelmän ajateltiin aluksi sisältävän vain ekologisen näkökulman, mutta nykyisin kestävä kehitys käsittää mielletään paljon laajemmin - ekologisen näkökulman lisäksi nähdään myös taloudellisen ja sosiaalisen kestävä kehityksen osa-alueet. Käsitteeseen ollaan lisäämässä myös kulttuurista ulottuvuutta omaksi osa-alueekseen. (Norden, Pohjoismaiden yhteistyö 2013.) Kestävän kehityksen ydintavoitteina on taata tuleville sukupolville samat mahdollisuudet kuin nykyisilläkin on ja sen arvopilareiksi on nostettu vapaus ja vastuu, ekologinen monimuotoisuus, ihmisten tasa-arvoisuus ja demokratia. (Salonen – Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö – OKKA -säätiö: 2012.)

Sosiaalinen kestävyys sisältää niin yksilöllisen, yhteisöllisen ja sukupolvien välisen kuin paikallisen, alueellisen, kansallisen ja globaalin ulottuvuuden. Tämä merkitsee eri vaikutussuhteiden tarkastelua moniarvoisesti ihmisyyteen liittyvien perusarvojen kannalta. Perustana ovat kansainväliset ihmisoikeudet, kansallisesti määritellyt perusoikeudet sekä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden toteutuminen kaikissa näissä ulottuvuuksissa. Täten sosiaalista kestävyttä linjaavat samoin ihmisyyttä kunnioittavat perusarvot kuin erilaiset poliittiset sopimukset ja säädökset. (Pohjola – Särkelä 2011: 301, 303–304.)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen vuoden 2012 raportin mukaan tämän ajan perheet ja lapset ovat huonovointisempia kuin ennen - avioerot, työelämän tuomien paineiden aiheuttama stressi, lapsiperheköyhyys, syrjäytyminen sekä muu pahoinvointi perheissä ovat lisääntyneet lähivuosina. Tarkastelen opinnäytetyössäni sosiaalista kestävyttä varhaiskasvatuksessa ja perheiden hyvinvointi on tämän teeman keskiössä. Varhaiskasvatuksella on erityistä merkitystä sosiaalisen kestävä kehityksen arvomaailman sisällyttämisessä. Varhaiskasvatus voi vaikuttaa sosiaalisen kestävyden toimintatapoja ja arvoja korostaen syrjäytymisen ehkäisyssä, tasa-arvon toteutumisessa, suvaitsevaisuuden lisääntymisessä sekä lasten ja perheiden

osallisuudessa. Tämä kannattelee lapsen sekä perheen hyvinvointia, ja tätä kautta tuo myös yhteiskunnallista merkitystä. Sosiaalinen kestävä kehitys peräänkuuluttaa tasavertaisuuden, osallisuuden, yhteenkuuluvuuden sekä tietoisuuden toteutumista. (Lastentarhanopettajaliitto 2012.)

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää, miten sosiaalinen kestävä kehitys näyttäytyy päivähoidon arjessa. Tavoitteena oli saada tietoa, millaisena lastentarhanopettajat näkevät lapselle ihanteellisen kasvu- ja oppimisympäristön päiväkodissa sekä miten nämä seikat toteutuvat päivähoidon arjessa. Tutkimuskohteenani on pääkaupunkiseudulla toimiva yksityinen päiväkotiyritys ja sen eri päiväkotiyksiköissä työskentelevät lastentarhanopettajat. Päiväkodin tarpeena oli päivittää varhaiskasvatussuunnitelmansa ja opinnäytetyöni tulokset antavat hyvän lähtökohdan varhaiskasvatussuunnitelman päivittämiseen.

Opinnäytetyöni on laadultaan kvalitatiivinen. Toteutin ryhmähaastattelun lastentarhanopettajille yksityisessä päiväkodissa sosiaalisen kestävä kehityksen ydinteemojen kautta laatimillani kysymyksillä. Näin sain tietää miten lasten arki toteutuu lastentarhanopettajien sekä sosiaalisen kestävä kehityksen näkökulmista. Taustateoriani oli teoria sosiaalisesta kestävästä kehityksestä sekä aineistosta sosiaalisen kestävä kehityksen merkityksestä varhaiskasvatuksessa.

2 Sosiaalinen kestävä kehitys

Yleisesti kestävä kehityksen määritelmään kuuluu ajatus siitä, että se on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. YK:n ympäristö- ja kehityskomitean asettaman, nk. Brundtlandin komission raportin – *Yhteinen tulevaisuutemme* (1988), myötä tuli kestävä kehityksen käsite tunnetuksi: *”Kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää omat tarpeensa.”* (Kestävä kasvatusta – kulttuuria etsimässä 2013: 13.)

YK:n kestävä kehityksen raportti kirjaa laajasti kestävä kehityksen osatekijät, näkökohdat on jaettu kolmeen tavoitteeseen: Kaikille ihmisille oikeus säädyliseen elämään, yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus sekä ihmisten osallisuus yhteiskunnan päätöksentekoon. YK:n kestävä kehitystä ja koulutusta edistävän koulutuksen

vuosikymmen on 2005–2014. Kasvatuksen ja koulutuksen tehtävä on huolehtia, että kaikenikäisillä kansalaisilla on sellaisia tietoja, taitoja, valmiuksia ja näkemyksiä, että kestävä ja oikeudenmukaisen tulevaisuuden rakentaminen ja kestävään elämäntapaan sitoutuminen onnistuu. (Valtioneuvosto 2006: 27.)

EU:n kestävä kehityksen strategiassa kestävä kehitys tarkastellaan YK:n mukaisesti kokonaisuutena, joka sisältää ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen näkökulman: *”Kestävä kehitys on perustamissopimuksessa vahvistettu yhdeksi Euroopan unionnin päätavoitteista, ja se koskee kaikkia unionin politiikkoja ja toimia. Sillä pyritään turvaamaan maapallon kyky ylläpitää elämää kaikissa muodoissa, ja se perustuu demokratian, sukupuolten välisen tasa-arvon, yhteisvastuullisuuden ja oikeusvaltion periaatteisiin sekä perusoikeuksien, kuten vapauden ja kaikkien yhtäläisten mahdollisuuksien kunnioittamiseen. Kestävällä kehityksellä tavoitellaan sekä nykyisten että tulevien sukupolvien elämänlaadun ja hyvinvoinnin jatkuvaa parantamista maapallolla.”* (Euroopan unionin neuvosto 2006:2.)

Kestävä kehityksen sosiaalinen ulottuvuus pohjautuu ihmiskeskeiselle maailmankäsitykselle ja se voitaisiin perustellusti nostaa keskiöön kestävä kehityksen mallissa. Esimerkiksi ihmisten välisen yhä lisääntyvän epätasa-arvon toteutuminen on yksi peruste siihen. Kestävä kehitys ei toteudu kuitenkaan yhden näkökulman nostamisella erityisesti, vaan ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen näkökulmien yhtä aikaisessa läsnäolossa. Sosiaalisessa kestävyudessa on kyse globalisoituneessa maailmassamme yhteisesti jaetuista arvoista, ihmisoikeuksien kunnioittamisesta ja kehityksen tuomien hyötyjen jakamisesta tasapuolisesti kaikkien maiden ja kansalaisten kesken. Sosiaalinen kestävyys näyttäytyy inhimillisenä pääomana tai sen puuttumisena. (Salonen 2010: 111.)

Pohjoismaissa tehtävän yhteistyön (Pohjoismaiden ministerineuvosto 2009) taholta tavoitteina sosiaalisen kestävyuden osalta ovat kansalaisten yhteenkuuluvuuden lisääminen tarpeiden ja kulttuuritaustan eroista riippumatta sekä tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja osallistumisen lisääminen. Tavoitteina ovat myös ennalta ehkäisevät toimet, kun heikommassa asemassa olevat yksilöt, erityisesti lapset ja nuoret, tarvitsevat tukea ja toimeentulon turvaamista.

Suomen tasolla Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut strategian sosiaalisesti kestävälle Suomelle vuoteen 2020 asti. Strategian tavoitteena on sosiaalisesti kestävä

yhteiskunta, jossa ihmisiä kohdellaan yhdenvertaisesti, varmistetaan kaikkien osallisuus sekä edistetään jokaisen terveyttä ja toimintakykyä. Varhaiskasvatuksen osalta strategiassa korostetaan laadukkaita varhaiskasvatuksen palveluita, perhe-elämän sekä perheiden moninaisuuden huomioimista, erityisen tuen tarpeen saamisesta sekä vanhemmuuden tukemista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010.)

Valtioneuvoston Suomen kestävän kehityksen strategiassa puolestaan määritellään tavoitteeksi luoda kestävää hyvinvointia turvallisessa, osallisuutta edistävässä ja moniarvoisessa yhteiskunnassa, jossa kaikki kantavat vastuuta ympäristöstä. Strategiassa kerrotaan, että hyvinvointi on kohentunut valtaosalla aikuisväestöä verrattuna aikaisempiin vuosiin, mutta samanaikaisesti näyttää siltä, että elinehdot ovat koventuneet osalla lapsiperheitä. Esimerkiksi työttömyys, stressi, päihdeongelmat, maahanmuuttajataustaisuus, ja tuloerot vaikuttavat perheiden huonovointisuuteen. Strategian mukaan julkisen vallan on tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. (Valtioneuvosto 2006.) Opinnäytetyöni tarttuu siis hyvin ajankohtaiseen teemaan sekä yhteiskunnalliseen haasteeseen, lasten ja sitä kautta perheiden hyvinvoinnin lisäämiseen.

2.1 Yhteisöllisyys

Ihmisten välinen terve riippuvuus, yhteisöllisyys, on tärkein sosiaalisen kestävän kehityksen tekijä. Se vähentää materiaalistien asioiden merkitystä ihmisen arjessa ja lisää hyvinvointia, joka perustuu ihmisten toisilleen antamaan voimaan. Näin yhteisöllisyys luo vahvaa perustaa eettisen huolenpidon piiriin laajenemiselle ja osoittaa ei-materialististen asenteiden ja käyttäytymisen merkityksen lisääntymistä. Yksilökeskeisyyttä korostava kasvatuskulttuurimme, mikä ihannoii yksin pärjäämistä, ei ole suosiollinen lähtökohta ihmisten väliseen terveeseen riippuvuuteen kasvamiselle. (Salonen 2010: 253.) Hyvinvoinnin sosiaalinen osa-alue mahdollistaa yksilöiden hyvän elämän, mutta se sisältää vahvasti myös yhteisöllisyyden. Siihen kuuluu osallisuus paikallisiin yhteisöihin, joiden toiminta nitoutuu ihmisten lähiympäristöjen olosuhteisiin, kansalaisten tarpeisiin ja voimavaroihin. Yhteisöjen toimintaa sekä sosiaalista eheyttä vahvistamalla saadaan suotuisia kasvu-, elin- ja toimintaympäristöjä, mitkä puolestaan voi ehkäistä sosiaalisia ongelmia sekä niiden pitkittymistä. (Pohjola-Särkelä 2011: 305.)

Tämän päivän yhteiskuntamme lasten kasvatuksessa korostetaan vahvasti itsenäisyyttä, vaikka elämme monimuotoisemmassa maailmassa kuin ennen. Meidän tulisi huomioida enemmän erilaisuutta ja sitä kautta myös kohdistaa kasvatuksen näkökulmat varhaiskasvatuksessa. Yhteisön arvot heijastuvat tavoissa, joilla kohdataan vaikeita tilanteita. Näin tilanteet, joissa kohtaamme jotain erilaista, haastavat yhteisöllisen kasvun mahdollisuuksia. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2012.) Lapsen oppimiseen kuuluu ensin kokemus omasta ympäristöstään, omasta toiminnastaan sekä häntä ympäröivästä yhteisöstään. Lapsen yhteisöllisyyteen kasvu tuo pohjaa hänen aikuisuutensa toiminnalle. Tämä kasvaminen tapahtuu aikuisen vastuun kautta, ja siitä, kuinka lasta tuetaan yhteisöllisyyteen. Varhaiskasvatuksen keskeisenä tehtävänä on edistää sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Sen avulla on mahdollista luoda yhtäläisiä osallistumisen mahdollisuuksia mahdollisimman monelle. (Salonen 2012.)

2.2 Osallisuus

Osallisuus liittyy yhteisöön ja yhteiskuntaan kuulumisen tunteeseen vahvasti, esimerkiksi oman työn, harrastusten, kansalaisjärjestöjen tai vaikuttamisen kautta. Se on omaehtoista sitoutumista suhteessa vaikuttamisesta omien asioiden kulkuun ja vastuun ottamiseen. Osallisuus voidaan määritellä syrjäytymisen vastavoimana. Ihminen haluaa kuulua johonkin yhteisöön ja olla tarpeellinen. Osallisuus ja yhteisöllisyys ovat sosiaalisesti kestävän kehityksen määritelmässä ydintekijöinä. Sosiaalinen kestävyys on vaarassa, jos ihmiset eivät koe olevansa osallisia ja osana yhteisöjä. Näistä esimerkkeinä ovat levottomuudet, syrjäytyminen, rikollinen toiminta sekä yhteiskunnasta ”tipahtaminen”. Osallistuminen on yksilön aktiivista toimintaa ja sitä voidaan verrata aktiivisen kansalaisuuden käsitteeseen, jota säätelevät oma kiinnostus ja sitoutuminen, halu vaikuttaa omaa elämää, yhteisöä ja yhteiskuntaa koskeviin päätöksiin sekä vastuun otto. Kyseessä on monitahoinen aktiivisuus yksityiselämässä, työelämässä sekä vapaaehtois- ja järjestötoiminnassa. Tämä kaikki voi olla vaikuttamista edustuksellisen demokratian tai järjestöjen kautta toimintaa asioiden muuttamiseksi. (Pohjola – Särkelä 2011: 155.)

Lasten osallistamiseen löytyy monia perusteita: se on oikeus, se on opettavaista kaikille osapuolille, se voi tuottaa tärkeää tietoa, se voi auttaa löytämään hyviä ratkaisuja ja sillä tavalla kunnioitetaan lapsen loukkaamattomuutta. Osallistamisella voidaan myös auttaa luomaan demokraattisten käytäntöjen normeja. Julkisessa keskustelussa ei enää kysytä, otetaanko lapset mukaan päätöksentekoon, vaan miten

se voidaan tehdä niin, että osallistuminen olisi kaikille osapuolille todellista ja mielekästä. (Solberg – Winswold 2010.)

Sosiaalisesti kestävä päiväkotiyhteisö voi henkisesti hyvin ja pitää kiinni ihmisarvosta, mikä ilmenee sosiaalisena osallisuutena. Yhteisössä vaalitaan ihmisten välistä yhteyttä, kohtaamisia ja yhteistoimintaan osallistumista. Toiminta tukee yksilöiden fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta ja edellyttää, että ketään ei suljeta yhteisön ulkopuolelle. Yhteisön solidaarisuus ilmenee tasavertaisuutena, joka laajenee kattamaan myös omaan yhteisöön kuulumattomia ihmisiä. (Salonen 2012.)

Lasten arjessa osallisuus nähdään vahvasti myös siten, että lapsi näyttäytyy oman arkinsa toimijana. Vanha määritelmä lapsesta passiivisen hoidon ja hoivan kohteena olemisesta on vaihtunut lasten olemiseen yhteiskunnan jäsenenä, kuluttajina ja aktiivisina toimijoina, jotka tulkitsevat ja muokkaavat lähipiirinsä, ryhmien ja yhteisöiden, jopa koko yhteiskunnan kulttuurista rakennetta. Lähin ympäristö on lasten arjen olotila, joka määrittää sitä, kuinka lapsilla on mahdollisuus elää omaa elämäänsä ja kiinnittyä sitä kautta yhteisöönsä ja yhteiskuntaan. Tämä tulee esille esimerkiksi omatoimisuudessa, itsenäisten päätösten teossa sekä vaikuttamisessa esimerkiksi päivähoitoympäristöönsä.

Päiväkodit ovat sosiaalisia lapsuuden tapahtumatiloja, joissa lasten elämä näyttäytyy monipuolisesti. Suomalaisen perhekoon pienentyessä sosiaaliset kohtaamiset keskittyvät koko ajan enemmän päiväkoteihin. Sosiaalisille kohtaamisille ja osallisuudelle on rajattomat mahdollisuudet päivähoidossa ja siellä lapset ja vanhemmat voivatkin olla osallisina päivähoidon arjen muotoilussa. (Vilpas. toim. 2011: 305–306, 308–309.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on julkaissut esitteen sosiaalisesta kestävydestä varhaiskasvatuksessa (2012), jossa korostetaan yhteisöllisyyttä. Tässä tuodaan esille varhaiskasvattajan vastuuta pedagogisesti, inhimillisesti sekä moraalisesti. Pedagogisessa vastuun arvoissa korostetaan lapsen kohtaamista, kasvattajayhteisön vastuuta, lastentarhanopettajan pedagogista vastuuta, vastuuta koko perheestä sekä yhteiskunnan pedagogisia ratkaisuja. Inhimillisessä ja moraalisisessa vastuussa tuodaan puolestaan esille pedagoginen rakkaus, lähimmäisistään huolehtimisen vastuu, moraaliset työn tekemisen periaatteet sekä tietoisuus omasta vaikutuksestaan suhteessa lapseen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012.)

2.3 Vastuuseen kasvaminen ja tasa-arvo

Kestävän kehityksen arvojen mukaisessa yhteiskunnassa kaikilla ihmisillä on jo ihmisyyteen perustuva ihmisarvo. Ihmiset ovat näin vastuussa toisistaan, jotta ihmisarvo, vapaus, turvallisuus ja oikeudenmukaisuus toteutuisivat kaikilla. Sosiaalisesti kestävässä yhteiskunnassa suvaitsevaisuutta, väkivallattomuutta ja rauhaa edistetään aktiivisesti ja kestävyyttä ylläpitävä toiminta kohdistuu elinikäiseen oppimisessa tietoihin, taitoihin ja arvoihin.

Sosiaalinen kestävä kehitys korostaa tehokkuuden ja itsenäisyyden korostamisen sijasta ihmissuhteiden tärkeyttä ja yhteisöllisyyttä, siten, että jokainen tulee hyväksytyksi ja arvostetuksi omassa yhteisössään. Kestämätön kehitys on välinpitämättömyyttä ja sen vastakohta on vastuunkanto. Henkisen kasvun päämäärä on jokaisen vastuunotto yhteisestä tulevaisuudestamme. Kestävän kehityksen keskiössä on ihmisyhteisöihin kuuluminen – ihminen haluaa tulla hyväksytyksi ja kokea olevansa arvostettu niissä yhteisöissä, joihin hän kuuluu. Kestävän kehityksen mukainen arki muodostuu yksilön ja yhteiskunnan välisessä vuorovaikutuksessa siten, että tulevilla sukupolvilla on vähintään samat toimintamahdollisuudet ja vapaudet kuin meillä. Tähän liittyvät suoraan ennakkoluulottomuuden, toisen näkökulman kunnioittamisen, nöyrän ja erilaisuudesta voimaa ammentavan luovuuden sekä pitkälle aikavälille suuntautuvan ja kokonaisuudet huomioivan ajattelun arvot. Yhteiskunnan päättäjien vastuuseen kuuluvat luoda kansalaisille olosuhteet, missä monimuotoinen elämä voi kukoistaa. (Salonen 2010: 60, 253–255.)

Varhaiskasvatuksessa on tutkittua, että alle kouluikäisetkin lapset kiusaavat ja sen muodot ovat samantapaisia kuin koulukiusaamisessa. Tutkimusten mukaan kiusaaminen on fyysistä, sanallista ja psyykkistä kiusaamista. Siksi on tärkeää, että kiusaamisen ehkäiseminen on hyvä aloittaa mahdollisimman varhain. On tärkeää katkaista kiusaamisen kierre mahdollisimman varhain sekä ehkäistä sen syntymistä. Sen toteuttamiseksi tarvitaan tietoisuutta kiusaamisesta sekä tietoa kiusaamisen ehkäisyn keinoista. Keskeisiä keinoja ovat lasten vuorovaikutustaitojen ja empatiakyvyn vahvistaminen ja olennaista on tukea lasten myönteisiä vertaissuhteita ja ryhmässä toimimisen taitoja. Varhaiskasvattajalla on tässä olennainen rooli. Kiusaamiseen puuttuminen ja sen ehkäisy on edellytys laadukkaaseen varhaiskasvatuksen toteuttamiselle sekä välttämätöntä yksittäisen lapsen kehitykselle. Tässä korostuu myös pitkäjänteinen kiusaamista ehkäisevä toimintatapa. Kiusaamisen ehkäisyllä voi olla kauaskantoiset positiiviset seuraukset lasten hyvinvoinnille.

Kiusaamiseen puuttumisen ja sen ehkäisyn suunnitelma tulisi ottaa osaksi kuntien ja päiväkotiyksikköjen varhaiskasvatuksen suunnitelmia. Kiusaamisen ehkäisyn keinoja sosiaalisen kestävän kehityksen teemojen kautta ovat esimerkiksi tapa- ja moraalikasvatus, kasvatuskumppanuus, lasten osallisuuden vahvistaminen, aikuisen sitoutuminen lapsiryhmään, vertaissuhteiden tukeminen, työskentely tasa-arvoisemman päiväkodin puolesta. (Kirves – Stoor-Grenner 2010.)

3 Sosiaalinen kestävä kehitys ja varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on alle kouluikäisten lasten elämänpiirissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää kokonaisvaltaisesti lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Lapselle ominaisen toiminnan, kuten leikin, liikkumisen, taiteellisuuden ja tutkimisen, tukeminen antaa lapselle kokonaisvaltaista ymmärrystä omasta itsestään ja ympäröivästä elämästä. Kestävän kehityksen teeman kohdatessa varhaiskasvatussuunnitelman, löytyy yhteneväisyyksiä kaikista näkökulmista sekä menetelmistä. Näitä yhdistäviä tekijöitä ovat mm. arvot kasvatuskumppanuudesta, lapsen rinnalla kulkemisesta, tasa-arvoisuudesta, lapsen oikeudenmukaisesta kohtaamisesta, yksilöllisyydestä, osallisuudesta sekä toisten arvostamisesta.

Kestävän kehityksen teemoista löytyy aineksia kaikkiin varhaiskasvatussuunnitelman sisällöllisiin orientaatioihin. Varhaiskasvatuksessa lapsen esiopetussuunnitelmassa tehtävänä on edistää lapsen kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Opetus muotoutuu kokonaisuuksista, jotka liittyvät lapsen elämänpiiriin sekä lapsen maailmankuvaa laajentaviin ja jäsentäviin sisältöihin. Myös kestävän kehityksen teemat sitoutuvat arjen asioihin. Kaikkia elämän taitoja voi oppia arkisissa askareissa sekä lähiympäristöön tutustumisessa. (Luomi – Paananen – Viberg – Virta 2010)

Varhaiskasvatus on jo itsessään kestävää kehitystä ja on olemassa vahvaa näyttöä siitä, että laadukas varhaiskasvatus johtaa huomattavasti parempiin tuloksiin perustaitoa mittaavissa kansainvälisissä testeissä. Korkealaatuinen varhaiskasvatustyö luo kaikille lapsille taitoja sekä valmiuksia, joita he tarvitsevat voidakseen hyödyntää koko potentiaalinsa. Tällä on merkitystä yhteiskunnallisestikin, kuten esimerkiksi tulevaisuudessa koulukeskeytyksien, köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisyssä. (Lastentarhanopettajienliitto 2012.) Kestävän elämäntavan oppimista ja hyvinvointia tukeva oppimisympäristö päiväkoteihin saadaan rakennettua siten, että huomioidaan

päiväkodissa tapahtuva johtaminen, vuorovaikutus yhteiskunnan kanssa, päiväkodin oppimisympäristö ja toimintakulttuuri sekä varmistetaan laadukas opetus ja kasvatus. Arjessa tämä näyttäytyy: 1) Työympäristön turvallisuutena, terveellisyytenä, viihtyvyytenä ja esteettömyytenä. 2) Henkilöstön ja opiskelijoiden hyvinvointina, terveytenä, jaksamisena sekä tasa-arvoisena kohteluna. 3) Huomioimalla eettiset, turvalliset ja terveelliset hankinnat. 4) Ehkäisemällä syrjäytymistä, syrjintää, fyysistä sekä psyykkistä väkivaltaa. 5) Avoimuutena, yhteistoiminnan ja osallistumisen mahdollisuuksina. 6) Verkostoitumisena ympäröivään maailmaan. (OKKA - säätiö 2012.)

Päiväkodit voivat varhaiskasvatuksessaan keskittyä sosiaalisen kestävyyden näkökulmasta aktiivisten kansalaisten kasvattamiseen ja kouluttamiseen elinikäisen oppimisen periaatteella ydinajatuksena. Sosiaalisen kestävyyden vahvistaminen lapsen arjessa sisältää OKKA -säätiön (2012), mukaan viisi pääperiaatetta: Varhaiskasvatuksen tavoitteet, lasten osallisuuden, kasvatuskumppanuuden, esiopetuksen kestävät tavoitteet sekä monipuoliset oppimisympäristöt. Valtakunnalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan sisältyy näistä pääperiaatteista jo useita näkökulmia, kuten esimerkiksi lapsen hyvinvoinnin ja itsetunnon lisääminen, lapselle ominaisten toimintatapojen tukeminen, päiväkodin arkiaskareet, vuorovaikutus vanhempien kanssa, myönteisen minäkuvan kehittäminen ja osaamisen lisääminen sekä lapsen toiminnan kytkeminen lapsen lähiympäristöön. (Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005).

3.1 Yhteiskunnallinen merkitys

Varhaiskasvatustoiminnalla on tärkeä yhteiskunnallinen merkitys eikä sen toiminnan vaikuttavuutta voida jättää huomioimatta yhteiskuntamme rakenteita tarkastellessamme. Varhaiskasvatus on selkeästi keskeisessä roolissa tulevaisuuden yhteiskuntaa rakentaessa. Se voi olla synnyttämässä kestävään kehitystä edistäviä arvoja ja asenteita, joiden varaan pienen lapsen identiteetti muodostuu. Nämä varhain muodostuneet arvot ja asenteet muodostavat elämänkulkua määrittävän perustan, jonka turvin hahmotetaan oikeaa ja väärää. Varhaiskasvatuksen vahvistuvat haasteet tänä päivänä keskittyvät hallinnollisiin haasteisiin, yhteistyön haasteisiin, perheiden roolin löytämisen haasteisiin sekä osaamisen haasteisiin. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012.)

Varhaiskasvatustoiminnan merkityksestä kertoo myös Opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelma (2012), jonka mukaan päivähoidolla on tärkeä merkitys

sosiaalisuuteen kasvattajana ja sosiaalisten lähtökohtien tasoittajana. Varhaiskasvatuksella pystytään varmistamaan hyvät kasvun ja kehityksen edellytykset kaikille tukemalla monipuolisin toimin. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on, että varhaiskasvatuksella luodaan entistä vahvempaa perustaa lapsen persoonallisuuden sekä taitojen, kykyjen ja arvopohjan tasapainoiselle kasvulle ja kehitykselle, elinikäiselle oppimiselle sekä hyvinvoinnille ja terveydelle. Näillä arvoilla varhaiskasvatusta kehitetään syrjäytymistä ennaltaehkäisevänä palveluna. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012.)

Jatkuvasti muuttuvassa yhteiskunnassamme varhaiskasvatuksen on myös muututtava siten, että se vastaa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin haasteisiin omalla toiminnallaan. Varhaiskasvatuksen uutta osaamista voidaan käsitellä sosiaalisen kestävyuden kautta. Päivähoito 1970 -luvulla keskittyi enemmän sosiaalipalveluna perheille, perinteisenä lastentarhakulttuurina, jossa painopiste oli opetuksessa. Tuolloin yhteiskunta määritteli päivähoiton tarpeet sekä käyttötavat. Nyt 2000 -luvun varhaiskasvatus keskittyy enemmänkin lapsen oppimisen oikeuteen, kasvamis- ja kasvatusprosessin jatkuvuuteen kumppanuudessa vanhempien kanssa. Yhteiskuntamme on muuttunut moniarvoisemmaksi, jossa varhaiskasvatuksen tulee fokuksitoa vuorovaikutteisuuteen, verkostotyöhön ja missä perheet itse arvioivat palveluidensa tarpeet. Moniarvoistuvassa yhteiskunnassa päiväkotia on paikka, jossa erilaisista taustoista tulevat ihmiset ja heidän mukanaan tuomansa kulttuurit kohtaavat. Se edellyttää kulttuurisensitiivisyyttä kasvatuskumppanuuden täysipainoista toteutumista tavoiteltaessa. (Salonen, 2012.)

Kun varhaiskasvatus muokkaantuu yhteiskunnasta tulevien haasteiden mukana, on varhaiskasvatustyön eri painotusalueineen löydettävä oikeutuksensa yhä uudelleen yhteiskunnassa esiintyvistä tarpeista, ja täten sen kehittäminen ei voi olla omalakisista. Kehittäminen ei siis voi lähtökohtaisesti tulla puhtaasti vain tieteellisistä intresseistä tai toteutua työ- ja palvelujärjestelmän ehdoilla. Yhteiskunnallinen ja jopa globaali tilanteemme vaikuttavat varhaiskasvatuspalveluiden käyttäjien, lasten ja perheiden arkeen, joten juuri heidän kokemuksensa ja tulkintansa tulisi vahvimmin nousta esille. (Tast 2007: 17.)

Yhteiskunnallisten vaatimusten lisäksi varhaiskasvatustyön monitahoisuus edellyttää varhaiskasvatuksen asiantuntijalta entistä enemmän valmiutta toimia yhteistyössä ja työyhteisönä sekä ottaa kollektiivisesti vastuuta lasten hyvästä elämästä ja sen tukemisesta. Täten korostuu se, että yhteisöllisyyden ja yhteistyökyvyn kehittyminen on

keskeistä. Työelämän yhteisöissä se on yksi tapa uudistaa ja kehittää paitsi ammatillisia käytäntöjä myös koko varhaiskasvatuksen ammattialaa. Varhaiskasvatuksen vaikuttavuudesta on osoitettu, että lapset todella hyötyvät laadukkaiden varhaiskasvatusohjelmien avulla emotionaalisesti, sosiaalisesti ja kognitiivisesti ja näin ollen laadukkaalla varhaiskasvatuksella on nuoruusikään saakka ulottuvia positiivisia vaikutuksia. Hyvä ja laadukas varhaiskasvatus edellyttää näkemystä siitä, mitä, miksi ja miten olemme varhaiskasvatusta toteuttamassa – kaiken toiminnan keskiössä on oltava hyvinvoiva lapsi. (Hujala – Turja, toim. 2011: 15, 311)

4 Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymys

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli ottaa selville miten sosiaalinen kestävä kehitys näyttäytyy päivähoidon arjessa. Tavoitteena oli saada tietoa, millaisena lastentarhanopettajat näkevät lapselle ihanteellisen kasvu- ja oppimisympäristön päiväkodissa sekä miten nämä seikat päivähoidon arjessa toteutuvat.

Opinnäytetyöni on tehty yhteistyössä pääkaupunkiseudulla toimivan yksityisen päiväkodin kanssa. Päiväkotiyksikkö on osa nuorta kasvuorganisaatiota, jossa halutaan kehittää toimintaa tämän päivän yhteiskunnallisten haasteiden sekä perheiden muuttuvien tarpeiden mukaisesti. Päiväkotioorganisaatiolla oli tarve päivittää heidän varhaiskasvatussuunnitelmaansa ja opinnäytetyöni tuloksia voi hyödyntää päiväkodin tarpeisiin, olla pohjatietona varhaiskasvatussuunnitelman päivittämiseen.

Varhaiskasvatus on sosiaalista kestäväää kehitystä. Sosiaalinen kestävyys painottuu erityisesti varhaiskasvatukseen, koska varhaiskasvattajat työskentelevät tiiviisti pienten lasten ja heidän perheidensä kanssa. Mikään ei ole kestävämpää kuin lapsuudessa opittu yhteisöllisyys sekä siihen kasvaminen on perusta aikuisen toiminnalle. Toiminnassa korostuu varhaiskasvattajan pedagoginen, inhimillinen sekä moraalinen vastuu.

Selvittämällä lastentarhanopettajien näkemyksiä siitä, miten he näkevät lapselle ihanteellisen kasvu- ja oppimisympäristön, saadaan selville tietoa, jota peilaan sosiaalisen kestävyuden sisältöihin varhaiskasvatuksessa. Tulokset voivat toimia työkaluna varhaiskasvattajien oman työnsä tarkastelussa, päiväkotityön kehittämisessä sekä koko työorganisaation kehittämisessä. Näin ollen opinnäytetyöni hyöty kohdistuu päiväkodissa työskenteleviin varhaiskasvattajiin ja sitä kautta päiväkodissa hoidossa oleviin lapsiin sekä heidän perheisiinsä kauaskantoisestikin.

Opinnäytetyössäni tutkin pääkaupunkiseudulla toimivan yksityisen päiväkodin lastentarhanopettajien näkemyksiä lapselle ihanteellisesta kasvu- ja oppimisympäristöstä sekä siitä, miten nämä seikat päivähoidon arjessa toteutuvat. Peilaan näitä tuloksia sosiaaliseen kestävään kehitykseen varhaiskasvatuksessa. Tutkimuskysymykseni ovat:

- Millaisena lastentarhanopettajat näkevät lapselle ihanteellisen kasvu- ja oppimisympäristön päiväkodissa?
- Miten nämä seikat päivähoidon arjessa toteutuvat?

5 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jossa tavoitetaan tutkimuksen kohde. Laadullinen tutkimus tarkoittaa tutkimusta, jonka avulla etsitään tietoa ilman numeraalisia tilastoja. (Kananen 2008: 24.) Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta parantaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta ja sen eri vaiheista. Aineiston tuottamisen olosuhteista on kerrottava selvästi ja totuudenmukaisesti sekä tulosten tulkinta tulee toteuttaa hyvin perustellusti. (Hirsjärvi ym. 2007: 232.)

Laadullisen opinnäytetyöni kohteena ovat pääkaupunkiseudulla toimivan yksityisen päiväkodin lastentarhanopettajat.

5.1 Ryhmähaastattelu teemahaastattelumenetelmää käyttäen

Selvittääkseni lastentarhanopettajien näkemyksiä, ryhmähaastattelu oli mielestäni sopivin tutkimusmetodi. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositetaan aineiston hankinnassa sellaisia metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat ja ääni pääsevät esille. (Hirsjärvi – Remes – Sajavaara 2009: 164.) Ryhmähaastattelu sopii menetelmänäkin hyvin sosiaalisen kestävyuden arvoihin, kuten esimerkiksi osallisuuteen sekä yhteisöllisyyteen. Sain runsaan määrän tietoa lastentarhanopettajien näkemyksistä ryhmähaastattelun keinoin.

Ryhmähaastattelua voidaan pitää keskusteluna, jonka tavoite on verraten vapaamuotoinen. Haastattelutilanne oli rento ja osittain vapaamuotoinen sekä haastateltavat kertoivat kokemuksistaan ja näkemyksistään avoimesti sekä kattavasti. Ryhmähaastattelussa haastattelija puhuu useille haastateltaville yhtä aikaa ja suuntaa väliin kysymyksiä myös ryhmän yksittäisille jäsenille. Tutkija voi nimenomaan

ryhmähaastattelun avulla tavoittaa kollektiivisesti tuotetut ja jaetut merkitysrakenteet. (Hirsjärvi - Hurme 2010: 61) Ryhmähaastatteluuni osallistui neljä lastentarhanopettajaa pääkaupunkiseudulla toimivasta yksityisestä päiväkodista. Haastateltavani edustivat neljää eri päiväkotiyksikköä ja haastateltavista kaksi toimi lastentarhanopettajan työtehtäviensä lisäksi myös yksiköittensä johtajina.

Haastattelussa tärkeintä on saada mahdollisimman paljon tietoa halutusta asiasta. Haastattelun onnistumisen kannalta suositellaan, että tiedonantajat voisivat tutustua kysymyksiin, teemoihin tai ainakin haastattelun aiheeseen etukäteen. (Tuomi – Sarajärvi 2012: 73–74.) Käytännössä tämä toteutui osittain, kun haastattelutavasta ja haastattelun ajankohdasta sovittiin. Kerroin haastateltaville tutkivani lapselle ihanteellista kasvu- ja oppimisympäristöä päiväkodissa ja mainitsin käsitteleväni olennaisesti opinnäytetyössäni sosiaalisen kestävän kehityksen teemaa. Haastattelutilanteeseen tuomiini haastattelulomakkeisiin en kuitenkaan nimennyt erityisesti valitsimiani sosiaalisen kestävyiden teemoja, vaan avasin teemoja koskevat kysymykset osiin siten, että kysymykseni koskivat lasten konkreettista arkea päivähoidossa, jota peilasin sitten suhteessa kestävään kehitykseen.

Aineiston keräämisen toteutin ryhmähaastattelun avulla, jossa käytin puolistrukturoitua teemahaastattelumenetelmää, jossa teema-alueet oli etukäteen määritetty. Opinnäytetyössäni valitut teema-alueet olivat sosiaalisen kestävän kehityksen osa-alueita: yhteisöllisyys, osallisuus sekä vastuuseen kasvaminen ja tasa-arvo (Liite 1). Haastattelukysymykset olin operationalisoinut eli muokannut ne arkikielelle. Haastattelun aikana selkeytin haastattelukysymyksiä vielä tarvittaessa lisää, jotta päästiin yhteisymmärrykseen kysymysten ja vastausten yhteisestä ymmärrettävyydestä. Operationalistamisella on tavoitteena tuottaa yleisen teoreettisen viitekehyksen osille eli teoreettisille käsitteille empiirisesti mitattavat vastineet. (Eskola – Suoranta 2008: 75, 77.) Kysymysteni ensimmäisessä teemassa käsitteelin yhteisöllisyyttä, toisessa teemassa osallisuutta ja kolmannessa teemassa vastuuseen kasvamisesta ja tasa-arvoa. Kysymyksiä oli yhteensä seitsemän ja kaikkiin pyysin haastateltavilta vielä perustelut, jos ne heidän vastauksistaan puuttuivat.

Teemahaastattelun etuja ovat joustavuus, koska haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä, selventää ilmauksia ja käydä keskustelua. Teemahaastattelun avulla pystyin koko haastattelun ajan itse tarkentamaan vastauksia lisäkysymyksillä, näin saaden syventävämpää tietoa. Kysymykset olivat kaikille samat,

mutta vastauksia ei ollut sidottu vastausvaihtoehtoihin, vaan haastateltavat pystyivät vastaamaan omin sanoin. Teemahaastattelu ottaa huomioon sen, että ihmisten tulkinnat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä, samoin kuin sen, että merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi – Hurme 2010: 47–48.)

5.2 Aineiston käsittely sekä analyysitapa

Opinnäytetyössäni olin teemoitellut kysymysalueet valmiiksi ryhmähaastattelua varten sosiaalisen kestävyiden osa-alueiden kautta ja aineiston analyysivaiheessa tarkastelen aineistosta nousevia yhteisiä tekijöitä, jotka tulevat esille useammassa vastauksessa, myös teemoittelua hyväksi käyttäen. Teema-alueet olivat samalla myös aineiston luokittelun välineitä. Aineiston luokittelu on olennainen osa analyysia ja se luo pohjan tai kehyksen, jonka varassa haastatteluaineistoa voidaan myöhemmin tulkita sekä tiivistää. (Hirsjärvi – Hurme 2008: 147)

Videoin haastattelutilanteen, jotta aineiston analyysi olisi mahdollisimman luotettavaa ja nauhoitettu haastattelu oli tukena kun litteroin eli kirjoitin haastatteluaineiston auki. Pelkkä puhutun sisällön ja yksinkertaisen vuorovaikutuksen piirteiden litterointi riittää, jos tutkimuksen analyysi toimii sisältöjä teemoittamalla. (Lindblom - Paavilainen - Pehkonen - Ronkainen – Yläne 2011: 119.) Ryhmähaastatteluni oli kestoltaan noin tunnin verran, joka sisälsi runsaasti puhetta ja nopeasti etenevää keskustelua haastateltavien kesken. Haastateltavien äänenpainoja tai puheen eri sävyjä en hyödynnä opinnäytetyössäni. Litteroinnin avulla muokkasin puhutun nauhoitteen kirjalliseen muotoon. Litteroitua aineistoa syntyi noin 22 sivua.

Opinnäytetyössäni analysoin aineistoani teemoittelemalla. Teemoittelu sopi hyvin aineistoni analyysitavaksi, koska olin nostanut jo teoriaosuudessa tiettyt sosiaalisen kestävyiden teemat esille, yhteisöllisyyden, osallisuuden, vastuuseen kasvamisen sekä tasa-arvon, jotka toistuivat myös haastatteluteemoina. Ryhmähaastatteluni sisälsi valitsemieni teemoihin liittyviä kysymyksiä päiväkodin arkeen liittyvistä asioista ja niiden vastauksista nostin aineistosta eniten nousseita asioita esille. Tarkastelin haastatteluaineistosta esiin nousevien teemojen suhdetta myös toisiinsa. Lopuksi vertasin haastatteluaineistosta nousseita asioita teoria-aineistooni. Näin sain vastauksen tutkimuskysymyksiini millaisena lastentarhanopettajat näkevät lapselle ihanteellisen kasvu- ja oppimisympäristön päiväkodissa ja siihen, miten nämä seikat

päivähoidon arjessa toteutuivat. Tuloksista ilmeni myös se, miten sosiaalinen kestävä kehitys näyttäytyy päivähoidon arjessa.

6 Tulokset

Haastatteluni oli onnistunut, koska pystyin saamaan paljon tietoa siitä, millaisena lastentarhanopettajat näkevät lapselle ihanteellisen kasvu- ja oppimisympäristön päiväkodissa sekä miten nämä seikat päivähoidon arjessa toteutuvat. Vertasin saatua haastatteluaineistoa lopuksi teoria-aineistooni ja sitä kautta luokittelin vastaukset valitsemieni sosiaalisen kestävyiden teemojen alle; yhteisöllisyys, osallisuus sekä vastuuseen kasvaminen ja tasa-arvo. Sain tällä tavoin selville, miten sosiaalinen kestävä kehitys näyttäytyy päivähoidon arjessa.

Ryhmähaastattelua tehdessäni sekä haastatteluaineistoa analysoidessani, huomasin kuinka vaikeaa oli erottaa eri sosiaalisen kestävyiden käsitteet toisistaan. Haastateltavieni vastaukset oli mahdollista luokitella niin yhteisöllisyyden, kuin osallisuudenkin teemojen alle. Vastauksissa myös edettiin hyvin sekavasti, esimerkiksi ensimmäisessä teemakysymysalueessa aloitettua aihetta saatettiin jatkaa kolmannen teemakysymysalueen kohdalla lisää. Haastateltavat palasivat toistuvasti aiemmin esitettyihin kysymyksiin uudelleen. Muutaman kerran toistin kulloisenkin kysymyksen sekä pyysin lisäselvitystä perusteluilla esitettyihin kysymyksiin.

Kaikki ryhmähaastatteluun osallistuneet lastentarhanopettajat pääsivät tuomaan oman näkökulmansa vahvasti esille, siten, että jokainen vastaaja osallistui suurin piirtein saman verran vastauksien antamisessa ja pituudessa.

Lastentarhanopettajien arvoissa nousivat selvästi esille yhteisöllisyyden, osallisuuden, vastuuseen kasvamisen sekä tasa-arvon teemat ja arvopohjat, vaikka näitä sanoja ei juuri käytettykään heidän toimestaan. Pelkästään osallisuus tuli esille vastauksista itse terminä, vaikka kaikki opinnäytetyöhöni valitsemat teemani olivatkin keskustelussa esillä.

Ydinajatuksena kaikkien haastateltavien vastauksissa oli se, että haluttiin luoda varhaiskasvattajien toimesta sekä muokata toimintaympäristön reunaehtojen kautta sellainen ympäristö lapselle, jossa hänellä olisi hyvä kasvaa ja oppia. Enemmistössä vastauksista tuli esille se, että päivähoidossa yleensä toimintaa rajoittavat tai mahdollistavat käytössä olevat resurssit. Näiksi resurssitekijöiksi mainittiin

taloudellisten tekijöiden lisäksi varhaiskasvattajien pätevyys sekä heidän tapa tehdä työtään.

Ryhmähaastattelulle luonnollisella tavalla vastaukset kehittyivät yhteisen keskustelun kautta ja näin ollen nousi aiheita, joita käsiteltiin osittain hyvinkin laaja-alaisesti. Esimerkiksi vanhemmuuden tukeminen päivähoidossa tuli esille vahvasti kasvatuskumppanuuden eri aihealueiden osalta kaikilta vastaajilta. Myös hyvinvoivan työyhteisön luominen oli kaikille vastaajille laaja-alaisesti yhteistä.

No sellainen tila, jossa kaikilla olis hyvä olla. Tietenkin sillä lapsella, mutta et itekin työntekijänä vois hyvin, ja tiimilläkin ois jaksamista ja halua tehdä tätä työtä kunnolla.

Tulosten mukaan lapsille ihanteellinen kasvu- ja oppimisympäristö päiväkodissa sisältää yhteisöllisyyttä, osallisuutta sekä vastuuseen kasvamista ja tasa-arvoa sosiaalisen kestävän kehityksen teorian mukaisesti. Nämä näyttäytyvät päivähoidon arjessa tulosten mukaan esimerkiksi siten, että lapsen ja varhaiskasvattajan rooleilla yksilöinä ryhmässä on merkitystä, lapsen ja varhaiskasvattajan osallisuuden rooleilla on merkitystä ja päivähoito tarjoaa ”eväitä elämään”.

6.1 Lapsi ja varhaiskasvattaja yksilöinä ryhmässä

Ensimmäinen teema haastattelukysymyksissä koski yhteisöllisyyttä ja se oli jaettu kahteen kysymykseen. Kysymykset koskivat sitä, millainen on lapselle ihanteellinen oppimis- ja kasvu ympäristö päiväkodissa sekä millainen on varhaiskasvattajalle ihanteellinen työympäristö päiväkodissa – muilta kuin fyysisiltä ominaisuuksiltaan.

Näihin kysymyksiin tuli runsaasti vastauksia ja suurin osa vastauksista käsitteli yhteisöllisyyden teemaa. Haastattelun vastaukset käsittelivät yhteisöllisyyteen liittyvinä aiheina pääasiassa lasta ja varhaiskasvattajan rooleja ryhmässä. Aineistosta nousi esille, että työntekijän osaamisesta syntyy pedagogisten menetelmien kautta lapselle hyvinvointia, ja tätä kautta lapsi pystyy kiinnittymään paremmin lapsiryhmäänsä, olemaan ja toimimaan osana ryhmää. Aineistosta tuli esille erittäin monipuolisesti niitä seikkoja, joilla oppimis- ja kasvu ympäristön tekijöillä on merkitystä lapsen hyvinvoinnille, esimerkiksi sitä, miten varhaiskasvattaja toimii suhteessa lapseen.

Kysyessäni lapsen näkökulmasta määriteltyä oppimis- ja kasvu ympäristöä, kysymys tunnistettiin hyvin ja sain näihin vastauksia, mutta jokaisessa vastauksessa aihe

suuntautui lopulta siihen, miten aikuisnäkökulmasta työn hoitaminen on merkityksellisintä. Lisäkysymyksillä ja tarkentavilla kysymyksillä sain kuitenkin kaikilta haastateltavilta esille yhteisöllisyyteen liittyviä aihealueita lapsinäkökulmasta, kuten esimerkiksi lapsen yksilöllisyyden huomioimisen osana ryhmää, lapsen ryhmässä toimimisen edellytyksistä, aikuisten arvojen, työtapojen sekä osaamisen korostumisesta suhteessa lapsen hyvinvointiin osana ryhmää. Suurimmalla osalla vastaajista tuli esille monen kysymyksen kohdalla työntekijän pätevyys ja sitä kautta pedagoginen osaaminen. Haastateltavien lastentarhanopettajien mielestä lapsi ei pysty toimimaan aktiivisena toimijana osana ryhmää ellei varhaiskasvattaja tue lasta yksilöllisesti tähän.

Mun mielestä pätevyys on yks keskeisimmistä tekijöistä tähän. Siis niinku ei lapskaan pysty ole siinä ryhmässä, jos työntekijä ei sitä siinä mitenkään tue. Niinku pedagogisesti ja lapsen kehityksen ja iän mukaan. - - Joo, mun mielestä toi pätevyys on keskeisin asia tässä. Tai tässäkin. Jos niinku työntekijä osaa työnsä ja on pätevä, niin tietenkin se lapsi siitä ekana hyötyy, siinä ryhmäytymisessä kun aloitetaan toiminta ja aina. Ja kun se lapsi osaa toimii siinä päiväkotiryhmässä, ni sit se tietenki vaikuttaa et siihen, miten se osaa toimia koulussa. Ja elämässä. Eli aika tärkeä juttu.

Kysymyksessä varhaiskasvattajalle ihanteellisesta työympäristöstä, vastaukset olivat niin laajoja ja keskustelu kiivasta, että jouduin lopulta keskeyttämään aiheen ulkopuolella liikkuvan keskustelun, jotta pääsisimme haastattelussa eteenpäin. Vastaukset olivat erittäin runsaita ja yhteisöllisyyden merkitys tuli vahvasti esille monipuolisesti. Aineistosta korostui työntekijän yksilöllinen vastuu suhteessa työyhteisön hyvinvointiin ja korostui ajatus siitä, että yhdessä voi saada aikaan luotua terve työyhteisö, jossa jokaisella on oma tehtävänsä ja paikkansa. Aineistosta tuli esille vahvasti yhteisöllisyyden merkitys työyhteisössä toimimisen edellytyksenä, työhyvinvoinnin tukijana sekä siinä, että jokaisen tulee kuulua tasa-arvoisena jäsenenä työyhteisöön, jotta pystyy toimimaan työssään hyvin.

Positiivinen ilmapiiri työpaikalla, jotta jaksettais olla yhdessä. Sellainen avoimuus siinä työyhteisössä, jos ajatellaan, et meitä on eri työntekijöitä eri työtehtävillä samassa tiimissä. Avoimuus silloin, et uskaltaa puhua, jos joku esimerkiksi töissä mättää. Kaikkihan siis lähtee siitä tiimistä! Kaikkien ei tarvii siis olla ees samanhenkisiä tai olla samanlaisia, vaan, et se koko toiminta lähtee siitä

tiimityöstä, et arvostaa toista ja silleen luo hyvän hengen ja yhteisen porukan, jossa kaikilla on hyvä olla.

Aineistossa tuli toistuvasti esille resurssitekijät sekä muut taloudelliset kysymykset, jotka vaikuttavat päivähoidon arkeen, vaikka olin rajannut nämä tekijät useasti pois keskusteluista, jotta haastateltavat vastaisivat haastattelukysymyksiini.

Aineiston mukaan tuli vahvasti esille se, että yhteisöllisyyden merkitys on vahvasti se tekijä työntekijälle, mikä vie työssä jaksamista sekä motivaatiota työtä kohtaan selkeästi eteenpäin. Haastateltavat kokivat, että ilman yhteisöllisyyttä, ei pysty toimimaan työssä hyvin eikä saa itselleen sitä vahvistusta työssä onnistumisesta mikä työntekijöille kuuluu. Useassa vastauksessa tuli myös esille se, että yhteisöllisyyden luominen ei ole helppoa, vaan vaatii kaikkien työntekijöiden sekä taustaorganisaation tukea. Nämä yhteisöllisyyteen liittyvät tekijät ovat pieniä arjen tekoja jokaiselta työntekijältä, mutta tekojen merkitys on vahva.

6.2 Lapsen ja varhaiskasvattajan osallisuuden roolit

Toinen teema haastattelukysymyksissä koski osallisuutta varhaiskasvatuksessa ja se sisälsi yhteensä kolme kysymystä perusteluineen. Kysymyksissä haluttiin tietää ketkä päättävät varhaiskasvatustoiminnan sisällöistä lapsiryhmässä, miten lapsi voi vaikuttaa päiväkotitoiminnan arjessa sekä sitä, miten haastateltava varhaiskasvattajana kohtaa lapsen ja hänen perheensä. Näihin kysymyksiinkin tuli erittäin runsaasti vastauksia. Jokainen haastateltava käytti keskimäärin yksitoista puheenvuoroa kukin tämän teema-alueen osalta ja suurin osa aineistosta koski osallisuuden teemaa. Haastattelun vastaukset käsittelivät osallisuuteen liittyvinä aiheina pääasiallisesti lapsen ja varhaiskasvattajan osallisuuden rooleja.

Osallisuus käsitettiin aineiston perusteella hyvin laajalti aikuisten tasa-arvoiseen toimintaan, jossa kaikilla työyhteisön jäsenillä olisi mahdollisuus vaikuttaa työyhteisöönsä ja olla aktiivisena osana sitä. Aineistosta nousi pääasiallisesti aikuislähtöistä toimintaa ja aikuisten osallisuutta ja tein lisäkysymyksiä osallisuudesta koskien lapsien osallisuutta. Lisäkysymyksenäni toi esille aineistoon sen, että lapsen osallisuus on vahvasti osa toimintaa jo sen perusteissa sekä toimintaa ylläpidettäessä. Aineisto antaa ymmärtää, että lapsen osallisuus kuuluu jo tämän päiväkotitoiminnan perusarvoihin, mutta vastauksissa ei laajemmin eritelty sitä, mitä lapsen osallisuus käytännön tekoina arjessa on.

Keskustelu osallisuudesta oli hyvin runsasta ja pitkien keskustelupuheenvuorojen jälkeen haastateltavat johdattelivat itse aiheensa lapsilähtöisyyteen sekä sitä kautta lapsen osallisuuteen.

No, musta on äärimmäisen tärkeää et kaikki työntekijät saa olla mukana kaiken toiminnan suunnittelussa, koska silleen se mun mielestä sitouttaa ja innostaa kaikki mukaan siihen toimintaan, ku se on niinku itestä lähtöstä. Sitten mun mielestä on ehkä tärkeintä se, et lastentarhanopettaja sit kattoo, et toiminnassa mennään pedagogisesti oikein ja kaikki toimii jokaisen lapsen kohalla. Niinkun kaikkia kunnioittaen, nii lapsii kuin aikuisiikin. Joo ja tää korostuu kyl meillä eniten ku on tällainen pieni talo, et kaikki niinku kuuluu tähän.

Joo, ja mun mielestä ku me tehään koko toimintasuunnitelmaa aina kaudelle ni siinä se lapsen näkökulma tulee kans huomioida. Ja ku me tunnetaan ja tietään millanen lapsiryhmä on, ni sitä kautta me sitä toimintaa sit muokataa ja siis silleen, et lapsikin pääsee ite siihen vaikuttamaan. Nii ja kaikki toimintahan meillä pitäskin olla sellasta, et se ois innostavaa ja mielenkiintosta lapselle, ku se ite saa siihen vaikuttaa.

Aineistosta nousi osallisuuteen liittyen se, että lapsi pystyy vaikuttamaan toimintaan arjessa omien mielenkiinnon kohteita tuodessa varhaiskasvattajalle esille, kun varhaiskasvattaja huomaa lapselle jonkun toiminnan olevan mieluista, hän jatkaa siitä eteenpäin toiminnan kehittämistä, lapsen oikeutta vapaaseen leikkiin korostettiin sekä oikeutta valintoihin suhteessa päivän toimintaan tai omien leikkien valintoihin. Erityisesti pienillä lapsilla koettiin osallisuuden käsittävän vapaan leikin kohdalla lapsen omat valinnat tai kädentöissä materiaaleissa omat valinnat.

Aineistosta tuli esille lapsen osallisuuden olevan tärkeä osa toimintaa sekä lapsen hyvinvointia, mutta samalla korostettiin aikuisen päätösten merkitystä koko ryhmän edun ja toiminnan kannalta.

On se must ihanaa, et mahdollistetaan lapselle se, et sillon myös sanavaltaa ja päätösvaltaa ja et sen valinnat on kans tärkeitä ja siinä sanavaltaa et mitä tapahtuu. Mut et ku on kyse isoist ryhmistä, ni on se tosi tärkeää, et täytyyhän kaikki asiat mennä tietyn kaavan mukaan et se ryhmä toimii. Ja onhan se lapsi ite enemmän motivoitunu ja tykkää olla hoidossa ku se saa niinku ite tehdä päätöksiä omasta päivästä, mut et kyl se tuo myös sitä turvallisuutta, et meillä aikuinen päättää.

Perheen kohtaamisissa korostui aineiston mukaan perheiden yksilöllisten tarpeiden ja toiveiden huomiointi, mutta korostettiin näiden seikkojen lisäksi myös sitä, että perheen osallisuus pitää sopia päiväkodin yleiseen toimintaan siten, että lasta hoidetaan yksilöllisesti ja perheen toiveiden mukaisesti, mutta ryhmähoidon reunaehdoilla.

6.3 Päivähoidon tarjoamat ”eväät elämään”

Kolmas teema haastattelukysymyksissä käsitti vastuuseen kasvamista sekä tasa-arvoa sosiaalisen kestävyuden teemojen mukaan. Kysymykset koskivat sitä, mitä nähdään varhaiskasvatustyön tärkeimpinä arvoina sekä sitä, mitkä asiat koetaan työn tärkeimmiksi tavoitteiksi. Tähän teema-alueeseen tuli kaikkein vähiten vastauksia kaikista kolmesta kysymysten teema-alueista. Saatu aineisto käsitteli sitä, mitkä ”eväät elämään” päivähoito tarjoaa.

Aineistosta nousi teemoja, jotka vaikuttavat lapsen hyvinvointiin ryhmässä. Näitä teemoja olivat esimerkiksi lapsen huomioiminen tasa-arvoisesti sekä yksilöllisesti, lapsen yksilöllinen hoito sekä kasvatusta, perheen yksilöllinen huomiointi sekä tukeminen ja varhaiskasvatuksen antamat hyödyt lapsen kannalta. Aineiston mukaan tuli selvästi esille, että varhaiskasvatuksesta tulee tukea lasta hyvää itsetuntoa vahvistavasti, motivoida lasta toimimaan, tukea lasta ikätasoisesti sekä auttaa lasta itsenäiseen toimintaan, joka hyödyttää lasta läpi elämän.

Se, et lapsi viihtyy ja oppii ja niin nimenomaan, et se kasvaa ja voi hyvin ja siten saa omasta elämästään enemmän irti nyt ja tulevaisuudessa. Sellanen itsenäinen ja oppiva lapsi, joka osaa tehdä omia päätöksiä ja hyötyy niistä ja sit silleen, et auttaa sitä lasta kasvamaan silleen itsenäiseksi et se osaa toimia eri ryhmissä.

Ja sit se on tärkeätä, et onnistutaan luomaan lapselle sellanen elämä, et se pärjää ku se lähtee tästä meiltä eteenpäin. Ja kun se on jo aikuinen, et se kantaa todella hedelmää kun on ollut hyvä lapsuus hoidossa. Ja et ku luodaan lapselle se hyvä elinympäristö täällä päiväkodissa, ni se saa eväitä elämäänsä tosi paljon.

Aineistosta nousi esille varhaiskasvatustyön näkeminen vastuullisena ja merkittävänä työnä, jolla on kauaskantoiset vaikutukset lapsen ja perheen elämässä. Aineiston mukaan lapsen päiväkotiajalla voi olla suurta merkitystä siinä, miten lapsi pärjää

koulussa, sosiaalisissa tilanteissa sekä laaja-alaisesti siinä, millainen lapsen tulevaisuus tulee olemaan.

7 Johtopäätökset

Opinnäytetyöni tuloksista tulee esille, että tutkimuskohteenani olevien lastentarhanopettajien mielestä lapsille ihanteellinen kasvu- ja oppimisympäristö päiväkodissa sisältää yhteisöllisyyttä, osallisuutta sekä vastuuseen kasvamista ja tasa-arvoa sosiaalisen kestävän kehityksen teorian mukaisesti. (Pohjola-Särkelä 2011, Salonen 2012.) Nämä näyttäytyvät päivähoidon arjessa tulosten mukaan siten, että lapsen ja varhaiskasvattajan rooleilla yksilöinä ryhmässä on merkitystä, lapsen ja varhaiskasvattajan osallisuuden rooleilla on merkitystä sekä siten, että päivähoito tarjoaa toiminnallaan ”eväitä elämään”.

Haastatteluun osallistuneilla lastentarhanopettajilla oli selkeät ja melko yhtenevät käsitykset siitä millaisena he näkevät lapselle ihanteellinen kasvu- ja oppimisympäristön päiväkodissa ja siitä, miten nämä seikat päivähoidon arjessa toteutuvat.

Yhteisöllisyys

Pohjola-Särkelän (2011: 305.) mukaan ihmisten välinen terve riippuvuus, yhteisöllisyys, on tärkein sosiaalisen kestävän kehityksen tekijä. Lastentarhanopettajien mukaan lapsen yksilöllisyyden huomioiminen osana ryhmää on tärkeää päivähoidossa ja varhaiskasvattajien arvojen ja osaamisen korostuminen vaikuttavat lapsen hyvinvointiin osana ryhmää.

Hujala – Turjan mukaan (2011: 15, 311) varhaiskasvatustyön monitahoisuus edellyttää varhaiskasvatuksen asiantuntijalta entistä enemmän valmiutta toimia yhteistyössä ja työyhteisönä sekä ottaa kollektiivisesti vastuuta lasten hyvästä elämästä ja sen tukemisesta. Haastattelutulosten mukaan lapsi ei pysty toimimaan aktiivisena toimijana osana ryhmää ellei varhaiskasvattaja tue lasta yksilöllisesti tähän.

Pohjola-Särkelän mukaan (2011: 305.) yhteisöjen toimintaa sekä sosiaalista eheyttä vahvistamalla saadaan suotuisia kasvu-, elin- ja toimintaympäristöjä, mitkä puolestaan voi ehkäistä sosiaalisia ongelmia sekä niiden pitkittymistä. Lastentarhanopettajien vastausten mukaan yhteisöllisyys päivähoidossa on erittäin merkityksellinen tekijä. Työntekijä on vastuussa osaltaan työyhteisön hyvinvointiin, jotta saadaan luotua yhdessä hyvinvoiva työyhteisö. Yhteisöllisyys koettiin tulosten mukaan yhtenä työhyvinvoinnin tekijänä työntekijää motivoivana sekä työssä jaksamisen keinona. Vastaajat kokivat, että ilman yhteisöllisyyttä päivähoidossa ei pysty toimimaan työssään hyvin eikä saa itselleen vahvistusta työssä onnistumisesta. Vahvasti tuli esille myös se, että kaikilla työntekijöillä on vastuu yhteisöllisyyden luomisessa.

Osallisuus

Solberg – Winswoldin mukaan (2010) lasten osallistamiseen löytyy monia perusteita: se on oikeus, se on opettavaista kaikille osapuolille, se voi tuottaa tärkeää tietoa, se voi auttaa löytämään hyviä ratkaisuja ja sillä tavalla kunnioitetaan lapsen loukkaamattomuutta. Tulosten mukaan osallisuus käsittää sekä aikuis- että lapsilähtöisen toiminnan. Vastaajat käsittelivät aikuislähtöistä osallisuutta runsaasti, mutta lapsilähtöisen osallisuuden merkitys tuli myös vahvasti esille. Vastaajat toivat esille, että lapsen osallisuus on vahvasti jo osana toimintaa itse sen perusteissa sekä toimintaa ylläpidettäessä. Lapsen osallisuus käsitetään päivähoidon perusarvoksi. Vastauksissa ei kuitenkaan tullut esille sitä, kuinka tämä näyttäytyy konkreettisesti päivähoidon arjessa laajemmin. Vastaajien mukaan lapsilähtöisyys nähtiin olevan lähellä lapsen osallisuutta.

Valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan (2005) lapsen hyvinvoinnin ja itsetunnon lisääminen, lapselle ominaisten toimintatapojen tukeminen, päiväkodin arkiaskareet, vuorovaikutus vanhempien kanssa, myönteisen minäkuvan kehittäminen ja osaamisen lisääminen sekä lapsen toiminnan kytkeminen lapsen lähiympäristöön on varhaiskasvatuksen tehtävä. Lastentarhanopettajien mukaan vastauksista ilmeni, että perheiden yksilöllinen kohtaaminen päivähoidon arjessa koettiin tärkeäksi. Korostettiin sitä, että perheen osallisuus pitää sopia päivähoidon yleiseen toimintaan siten, että lasta hoidetaan yksilöllisesti ja perheiden toiveiden mukaisesti siten, että se sopii ryhmähoidon reunaehtoihin.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan (2012) varhaiskasvatustoiminnalla on tärkeä yhteiskunnallinen merkitys. Se voi olla synnyttämässä kestävään kehitystä edistäviä arvoja ja asenteita, joiden varaan pienen lapsen identiteetti muodostuu. Nämä varhain muodostuneet arvot ja asenteet muodostavat elämäntietoa määrittävän perustan lapselle. Tuloksien mukaan tulee esille vahvasti se, että varhaiskasvatukseen tulee tukea lasta hyvää itsetuntoa vahvistavasti, motivoida lasta toimimaan, tukea lasta ikätasoisesti sekä auttaa lasta itsenäiseen toimintaan, joka hyödyttää lasta läpi hänen elämänsä.

Vastuuseen kasvaminen ja tasa-arvo

Lastentarhanopettajien mielestä varhaiskasvatustyö nähdään vastuullisena ja merkittävä työnä, jolla on kauaskantoiset vaikutukset lapsen ja perheen elämässä. Hujala- Turjan mukaan (2011: 15, 311.) lapset todella hyötyvät laadukkaiden varhaiskasvatusohjelmien avulla emotionaalisesti, sosiaalisesti ja kognitiivisesti ja näin ollen laadukkaalla varhaiskasvatuksella on nuoruusikään saakka ulottuvia positiivisia vaikutuksia.

Arjen käytäntöjen kuvaus oli vastausten perusteella erittäin runsasta. Kaikki haastateltavat toivat esille, kuinka arjen pienet teot vaikuttavat vahvasti työn tekemisen mahdollisuuksiin ja arvoihin. Vahvoiksi työn tekemisen arvoiksi nousi useasti ja kaikilta vastaajilta empaattisuus, lapsen kohtaaminen hänen arjessaan lapsinäkökulman huomioiden sekä sellaisten toimintaympäristöjen luominen, jotka vaikuttavat niin työntekijään kuin lapseen sekä hänen perheeseensä. Luomi – Paananen – Viberg – Virran mukaan (2010) varhaiskasvatus on alle kouluikäisten lasten elämänpiirissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää kokonaisvaltaisesti lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Lapselle ominaisen toiminnan, kuten leikin, liikkumisen, taiteellisuuden ja tutkimisen, tukeminen antaa lapselle kokonaisvaltaista ymmärrystä omasta itsestään ja ympäröivästä elämästä

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan (2012) yhteisön arvot heijastuvat tavoissa, joilla kohdataan vaikeita tilanteita. Näin tilanteet, joissa kohtaamme jotain erilaista, haastavat yhteisöllisen kasvun mahdollisuuksia. Haastateltavien vastausten perusteella varhaiskasvatustyö miellettiin erittäin vaativaksi, haasteelliseksi, mutta myös antoisaksi työksi. Vastaukset toivat esille, että työssä toimitaan yhteisöissä ja lapsia kasvatetaan

yhteisöjen jäseniksi. Sosiaalisen kestävän kehityksen teemoista yhteisöllisyyden ja osallisuuden teemat tulivat vastausten perusteella kattavasti läpi. Vastuuseen kasvamisen ja tasa-arvon teemoja sen sijaan käytiin vastauksissa vähiten läpi. Tasa-arvo tuli esille niin työyhteisössä kuin lapsiyhteisöjenkin kannalta merkityksellisenä arvona, mutta vastuuseen kasvamisen teemaa ei tuotu vastauksissa esille juurikaan.

Opinnäytetyöni tuloksista ilmenee, että lastentarhanopettajat näkevät lapselle ihanteellisen oppimis- ja kasvuympäristön sosiaalisen kestävyiden arvoja käsitteleväksi ja, että sosiaalisen kestävän kehityksen valitsemani osa-alueet yhteisöllisyys, osallisuus, vastuuseen kasvaminen ja tasa-arvo toteutuvat pääsääntöisesti päivähoitossa valitsemassani päiväkotiyhteyksessä. Sosiaalisen kestävän kehityksen teorian mukaiset näkökulmat sosiaalisesta kestävydestä tulivat melko laajasti esille valitsemani päiväkotiyhteyksen arjen toiminnassa lastentarhanopettajien näkökulmasta heidän vastauksistaan päätellen.

Kaikilla neljällä ryhmähaastattelun osallistuneella lastentarhanopettajalla oli selkeitä sosiaalisen kestävyiden arvoja omassa toiminnassaan mukana sekä vahvasti tuli esille, se että kuten valtakunnallista varhaiskasvatussuunnitelmaan, niin arjen toimintaakin ohjaa osittain sosiaalisen kestävän kehityksen arvot. Ryhmähaastattelun vastausten perusteella varhaiskasvatus on sosiaalista kestävä kehitystä arjen tasolla sekä yksilöiden eri elämäntilanteita huomioiden ja sitä kautta vahvistaa lapsia toimijoiksi heidän omassa elämässään.

Uusia teemoja ei haastattelun perusteella noussut valitsimieni sosiaalisen kestävän kehityksen teemojen lisäksi ja sosiaalista kestävyttä käsiteltiin vastauksissa hyvin laajasti ja kattavasti. Ainut näkökulma, joka tutkielmassani jäi mielestäni puuttumaan sosiaalisen kestävän kehityksen valituista teemoista, ryhmähaastattelun vastausten perusteella, oli kiusaamisen ehkäisyn näkökulma varhaiskasvatustyössä. Kiusaamiseen puuttumisen ja sen ehkäisyn suunnitelma tulisi ottaa osaksi varhaiskasvatussuunnitelmia. (Kirves – Stoor-Grenner 2010.) Vaikka haastattelussa ei noussut erillisenä teemana kiusaamisen ehkäisyä esille, voidaan kiusaamisen ehkäisyn keinoiksi lukea haastattelussa nousseita muita sosiaalisen kestävyiden teemoja, kuten esimerkiksi kasvatuskumppanuus, lasten osallisuuden vahvistaminen, aikuisen sitoutuminen lapsiryhmään sekä vertaissuhteiden tukeminen.

8 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta parantaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta ja sen eri vaiheista. Aineiston tuottamisen olosuhteista on kerrottava selvästi ja totuudenmukaisesti sekä tulosten tulkinta tulee toteuttaa hyvin perustellusti. (Hirsjärvi ym. 2007: 232.)

Opinnäytetyöni taustateoriaksi valitsin sosiaalisen kestävän kehityksen teorian, joka on ajankohtainen teema yhteiskunnallisesti sekä globaalistikin, joten teoria sopi ajankohtaisuudellaan hyvin varhaiskasvatusta tutkittaessa taustalle. Varhaiskasvatustyö on muutoksessa, yhteiskunnalliset haasteet vaativat varhaiskasvatukselta paljon, joten on ajankohtaista tutkia miten päivähoidon käytännöt toteutuvat tänä päivänä ja mitkä ovat niihin liittyviä tekijöitä. Tutkimustulosteni mukaan varhaiskasvatus on sosiaalista kestävää kehitystä, joten nämä kaksi teemaa, varhaiskasvatus tänä päivänä ja sosiaalinen kestävyys linkittyvät hyvin yhteen.

Hankin opinnäytetyöni haastattelua varten luvan valitsemani yksityisen päiväkodin toimitusjohtajalta sekä jokainen haastatteluun osallistunut lastentarhanopettaja on antanut kirjallisesti suostumuksensa osallistumisestaan. Olen myös kirjoittanut päiväkodin vaitiolovelvollisuutta koskevien asioiden osalta vaitiolovelvollisuuslomakkeen.

Opinnäytetyöni aineistoa sain kerättyä tarpeeksi. Haastatteluuni osallistui vain neljä henkilöä, mutta ryhmähaastattelun avulla he tuottivat runsaasti aineistoa käsiteltäväkseni.

Ryhmähaastattelussa on vaikeaa haastattelijan asema. Tehtävänä on keskustelun aikaansaaminen ja sen helpottaminen, ei niinkään ryhmän ”haastattelemineen”. Keskustelun täytyy pystyä valituissa teemoissa ja että kaikilla osanottajilla on mahdollisuus osallistua keskustelun kulkuun. Oli haastavaa haastattelijana tarkkailla yhtä aikaa kaikkien vastauksia, ajan kulumista, kysymysten esittämistä sekä keskustelujen rajaamista haastattelukysymyksiä koskeviksi. Onnistuin mielestäni keskusteluilmapiiirin luomisessa ja tämän takia vastaukset olivat kattavia ja niitä oli erittäin runsaasti. Keskustelu oli rikasta ja toisiaan tukevaa. Olisin voinut kuitenkin varata haastattelua varten vielä enemmän aikaa.

Haastattelun etu on siinä, että haastatteluun voidaan valita henkilöt, joilla on kokemusta tutkittavasta ilmiöstä tai tietoa aiheesta. Ja näin ollen aineisto ei jää niukaksi. (Tuomi – Sarajärvi 2012:74) Ryhmähaastatteluun valitsin eräästä yksityisestä päiväkotiyrityksen neljästä eri toimintayksiköistä lastentarhanopettajat, joista kaksi toimi myös päiväkotiyksikkönsä johtajina. Opinnäytetyöni luotettavuutta ja eettisyyttä vahvistaa se että opinnäytetyöni haastatteluun osallistuvat lastentarhanopettajat ovat ammatillisesti päteviä. Heillä kaikilla on lastentarhanopettajan tehtävään vaadittava koulutus. Varhaiskasvatuksen henkilöstön osaaminen tuo laatua varhaiskasvatuspalveluihin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2007.)

Ryhmädynamiikka ja erityisesti valtahierarkia vaikuttavat siihen, kuka puhuu ryhmässä ja mitä sanotaan. Erityinen ongelma syntyy silloin, kun yksi tai kaksi henkilöä dominoi ryhmässä. Haastattelijaa voi tällöin pyytää muilta kommentteja. Tein muutaman lisäkysymyksen haastattelun aikana ja täten sain paremmin selville tiettyjen vastaajien vastauksista sekä muutamalla erikseen kohdistetulla kysymyksellä tietyille vastaajalle sain toteutettua sen, että kaikki vastaajat saivat vastattua suurin piirtein yhtä paljon. Haastattelun luotettavuutta vahvistaa se, että haastateltavilla ei ollut hierarkia-yhteyksiä toisiinsa nähden, koska työskentelivät kaikki samoissa työtehtävissä lastentarhanopettajina sekä eri päiväkotiyksiköissä. (Hirsjärvi – Hurme 2010: 63)

Haastattelutilanteen videointi toi lisäjännitystä haastateltaville. Pyrin luomaan haastattelutilanteen mahdollisimman rennoksi, jossa kaikilla olisi helppo puhua omien näkökulmiensa pohjalta. Se, että toin videokameran haastattelutilanteeseen, loi haastattelun alkuun pientä jännitystä, mutta ei vaikuttanut vastausten monipuoliseen ja runsaaseen saamiseen.

Suurin ongelma ryhmähaastatteluissa koskee yleensä ryhmäkeskustelujen purkamista ja analyysin tekoa tallenteista. Opinnäytetyötä tehdessäni koin haastavimmaksi kohdaksi ryhmähaastattelun purkamisen litteroimalla sekä vastausten teemoittelun. Keskustelujen osittain päällekkäisyys sekä vastausten runsaus teettivät litterointivaiheessa todella paljon työtä. (Hirsjärvi – Hurme 2010: 61–63)

9 Pohdinta

Opinnäytetyöni on työelämlähtöinen. Tutkimuskohteenani on pääkaupunkiseudulla toimivan yksityisen päiväkotiyrityksen eri päiväkotiyksiköissä työskentelevät lastentarhanopettajat. Päiväkodin tarpeena oli päivittää varhaiskasvatussuunnitelmansa ja saada siihen tarvittavia tietoja päiväkodin kehittämisen kohteista. Opinnäytetyöni tulokset antavat hyvän lähtökohdan varhaiskasvatussuunnitelman päivittämiseen tuloksillaan. Opinnäytetyöni tuloksia voi hyödyntää tämän tietyn päiväkodin tarpeisiin, mutta niitä voi hyvin hyödyntää laajemmin myös muissa päiväkodeissa, yksityisissä kuin kunnallisissakin. Sosiaalinen kestävyys tulisi liittää osaksi kaikkien kuntien ja päiväkotien varhaiskasvatussuunnitelmia ja varhaiskasvatuksen on todettu olevan sosiaalista kestävää kehitystä. Näin ollen opinnäytetyöni tuloksia voi hyvin käyttää muutkin päiväkodit niiden toimintaympäristöjen erilaisuudesta huolimatta. Itse toiminta – varhaiskasvatus – ei kuitenkaan ole arvoiltaan ja teemoiltaan erilaista päiväkotien välillä, siksi tulosten siirrettävyys on mahdollista.

Opinnäytetyöni aihe sosiaalinen kestävä kehitys varhaiskasvatuksessa on ajankohtainen teema. Yhteiskuntamme muutokset ja päivähoidon pedagogisen sisällön muokkaaminen tämän päivän haasteisiin yhteiskunnassamme on ajankohtainen asia ja koskettaa valtakunnallisesti, jopa globaalisti monia perheitä. Perheiden huonovointisuuden eri ilmiöt näyttäytyvät varhaiskasvatuksen työntekijöille lasten arjessa päivähoidossa. Sosiaalista kestävyyttä tulee korostaa varhaiskasvatuksen työn sisällöissä, jolloin saadaan lisättyä hyvinvointia lapsien ja heidän perheidensä osalta. Viimeisimmissä terveys- ja hyvinvointierojen vähentämiseen tähtäävissä toimenpiteissä on tunnustettu ja huomioitu koko perheen terveyden ja hyvinvoinnin merkitys lapsen tasapainoiselle kasvulle ja kehitykselle. Päivähoidolla ja opetustoimella on paljon mahdollisuuksia toimintaan, kasvattamiseen ja tiedottamiseen, joka tulee erityisesti heikommassa asemassa olevia perheitä ja heidän lapsiaan.

Sosiaalisesti kestävässä kehityksessä on vahvasti kysymys moraalisesta ja eettisestä kestävydestä, toiminnallisista vastuista ja velvollisuuksien kantamisesta oikeudenmukaisuuden toteutumiseksi. Sosiaalista kestävää kehitystä voidaan luonnehtia yhteiskunnan tilaksi tai ominaisuudeksi, mikä näyttäytyy osallistumisessa, yhteisöissä ja työelämässä. Opinnäytetyöni tuloksien mukaan sosiaalinen kestävä kehitys näyttäytyy päivähoidon arjessa laaja-alaisesti. Valitsemieni sosiaalisen

kestävyyden teemojen, yhteisöllisyyden, osallisuuden, vastuuseen kasvamisen ja tasa-arvon, kautta päivähoito on sosiaalisesti kestävää toimintaa moniulotteisesti erityisesti yhteisöllisyyden sekä osallisuuden teemojen kautta.

Olisi kiinnostavaa tutkia vielä kuinka sosiaalisen kestävän kehityksen muut teemat, kuin valitsemani osallisuus, yhteisöllisyys, vastuuseen kasvu ja tasa-arvo, näyttäytyvät päivähoidon arjessa.

Sosiaalisen kestävyyden olennaisimmat teemat ovat yhteisöllisyys sekä osallisuus. Valintani ryhmähaastattelun tekemisestä tukee myös sosiaalisen kestävyyden teemoja siten, että haastattelun avulla en pelkästään tuottanut tietoa opinnäytetyöhöni, vaan samalla vahvistin tämän työyhteisön lastentarhanopettajien osallisuutta ja yhteisöllisyyttä, josta he voivat jalostaa esille tuomiaan arvojaan vielä kiinteämmiksi osiksi arkea päivähoidossa.

Lähteet

Eskola, Jari - Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Euroopan unionin neuvosto 2006. EU:n uudistettu kestävän kehityksen strategia. Verkkodokumentti. <<http://register.consilium.europa.eu/pdf/fi/06/st10/st10917.fi06.pdf>>. Luettu 3.2.2013.

Hakulinen-Viitanen, Tuovi – Kaikkonen, Risto – Laatikainen, Tiina - Markkula, Jaana – Mäki, Päivi – Ovaskainen, Marja-Leena – Virtainen, Suvi - Wikström, Katja (toim.) 2012. Lasten ja lapsiperheiden terveys- ja hyvinvointierot. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 2012:16. Juvenes Print – Tampereen yliopistopaino Oy 2012.

Hirsjärvi, Sirkka – Hurme, Helena 2010. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus Helsinki University Press Oy. Yliopistokustannus, HYY yhtymä. Tallinna: Raamatutrukikoda.

Hirsjärvi, Sirkka - Remes, Pirkko - Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hujala, Eeva – Turja, Leena (Toim.) 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: PS-kustannus. Bookwell Oy.

Kananen, Jorma. 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Kestävä kasvatus – kulttuuria etsimässä 2013. Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seuran julkaisuja 6. Helsinki: Erweko Oy.

Kirves, Laura – Stoor-Grenner, Maria 2010. Kiusaavatko pienetkin lapset. Mannerheimin Lastensuojeluliitto - Folkhälsan Förbund 2010. Verkkodokumentti. <<https://www.stinfo.fi/data/attachments/legacy/3ff2da35-6927-4235-881c-b84f3f7b5205.pdf>>. Luettu 22.9.2012.

Lastentarhanopettajaliitto 2012. Verkkodokumentti. <http://www.lastentarha.fi/portal/page?_pageid=535,475665&_dad=portal&_schema=>>. Luettu 1.12.2012.

Luomi, Annukka - Paananen, Johanna - Viberg, Katja - Virta, Laura 2010. Keke päiväkodissa. Kestävän kehityksen opas. Pääkaupunkiseudun kierrätyskeskus oy 2010. Verkkodokumentti. <http://www.4v.fi/files/4679/Keke_paivakodissa.pdf>. Luettu 15.10.2012.

Mäkitalo, Anna-Riitta – Nevanen, Salla – Ojala, Mikko – Tast, Sylvia – Venninen, Tuulikki – Vilpas, Birgitta (toim.) 2011. Löytöretkellä osallisuuteen. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II. Soccan ja Heikki Waris – instituutin julkaisusarja nro 25, 2011. Yliopistopaino.

Norden – Pohjoismainen yhteistyö 2013. Kestävä kehitys. Verkkodokumentti. <<http://www.norden.org/fi/tietoa-yhteistyoeastae/yhteistyoealueet/kestaevae-kehitys/tietoa-kestaevaen-kehityksen-yhteistyoeastae>>. Luettu 12.3.2013.

Opetus-, kasvat- ja koulutusalojen säätiö – OKKA - säätiö 2012. Keke päiväkodissa. Kestävän kehityksen ohjelma – esite 2010. Verkkodokumentti. <http://www.okka-saatio.com/liitetiedostot/varhaiskasvatusseminaari/Keke_paivakodissa.pdf>. Luettu 1.9.2012.

Opetus-, kasvat- ja koulutusalojen säätiö – OKKA - säätiö 2012. Kestävä kehitys on kasvamista vastuuseen. Verkkodokumentti. <<http://www.koulujaymparisto.fi/varhaiskasvatusseminaari/Laininen.pdf>>. Luettu 1.1.2013.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Koulutus ja tutkimus vuosina 2011–2016. Kehittämissuunnitelma. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2012:1. Kopijyvä Oy 2012. Verkkodokumentti. <<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/okm01.pdf?lang=fi>>. Luettu 20.12.2012.

Pohjoismaiden ministerineuvosto 2009. Kestävä kehitys – Pohjolan uusi suunta 2009–2012. Verkkodokumentti. <<http://www.norden.org/fi/julkaisut/julkaisut/2009-728>>. Luettu 6.3.2013.

Pohjola, Anneli – Särkelä, Riitta (toim.) 2011. Sosiaalisesti kestävä kehitys. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto Ry. Vaasa: Fram.

Ronkainen, Suvi – Pehkonen, Leila – Lindblom – Yläne, Sari – Paavilainen Eija 2011. Tutkimuksen voimasanat. WSOYpro OY.

Salonen, Arto 2010. Kestävä kehitys globaalin ajan hyvinvointiyhteiskunnan haasteena. Väitöstutkimus. Tutkimuksia 318. Helsinki: Yliopistopaino.

Salonen, Arto 2012. Sosiaalinen kestävyys varhaiskasvatusyhteisön arjessa ja yhteiskunnallisen muutoksen tekijänä. Opetus-, kasvat- ja koulutusalojen säätiö 2012. Verkkodokumentti. <http://www.okka-saatio.com/liitetiedostot/Sosiaalinen_kestavyys_varhaiskasvatusyhteistyö_arjessa_ja_yhteiskunnallisen_muutoksen_tekijana.pdf>. Luettu 12.12.2012.

Salonen, Arto 2012. Sosiaalisen kestävyuden edistäminen on kestävä kehityksen ydinosaamista. Lastentarha 2012:1, 10–17.

Solberg, Anne – Winswold, Aina 2010. Esimerkkejä lasten vaikuttamismalleista. Pohjoismaat juhlistavat 20 vuotta täyttävää YK:n lapsen oikeuksien sopimusta. Pohjoismaiden ministerineuvosto. TemaNord 2010:546. Kööpenhamina: Arco Grafisk A/S.

Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaalisesti kestävä Suomi 2020. Sosiaali- ja terveystieteiden strategia 2010. Verkkodokumentti. <http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-14357.pdf>-. Luettu 10.11.2012.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2008. Varhaiskasvatus vuoteen 2020. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:72. Helsinki: Yliopistopaino.

Suomen kestävä kehityksen toimikunta. Kohti kestäviä valintoja. Kansallisesti ja globaalisti kestävä Suomi. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 2006:5.

Verkkodokumentti. <<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=53983>>. Luettu 12.12.2012.

Tast, Eeva 2007. Juuret ja siivet – sosiaalipedagoginen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hämäläinen, Juha – Nivala, Elina (toim.): Sosiaalipedagoginen aikakausikirja 2007. 8.vuosikerta. Kuopio: Kopijyvä, 17

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012. Varhaiskasvatus yhteisöllisyyden vahvistamisen paikkana. Verkkodokumentti. <http://www.koulujaymparisto.fi/varhaiskasvatusseminaari_2012/Varhaiskasvatus_yhteisollisyyden_vahvistamisen_paikkana.pdf>. Luettu 6.1.2013.

Tuomi, Jouni – Sarajärvi, Anneli 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Kustannusosakeyhtiö Tammi, Hansaprint Oy.

Valtioneuvosto. Suomen kestävän kehityksen toimikunnan koulutusjaosto. Kestävää kehitystä edistävän kasvatuksen ja koulutuksen strategia ja sen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2006–2014. Verkkodokumentti. <www.oph.fi/julkaisu>. Luettu 11.12.2012.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Verkkodokumentti. <<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>>. Luettu 7.1.2013

Ryhmähaastattelulomake

HAASTATTELURUNKO 28.1.2013

Opinnäytetyö Paula Penttinen

Metropolia AMK

Sosiaaliala, aikuisopinnot

Taustatiedot

Työtehtävä, koulutus, lapsiryhmän ikäjakauma

Teema 1

Millainen on mielestäsi lapselle ihanteellinen oppimis- ja kasvu ympäristö päiväkodissa -
muilta kuin fyysisiltä ominaisuuksiltaan?

Perustelut

Millainen on mielestäsi varhaiskasvattajalle ihanteellinen työympäristö päiväkodissa –
muilta kuin fyysisiltä ominaisuuksiltaan?

Perustelut

Teema 2

Ketkä päättävät varhaiskasvatustoiminnan sisällöistä lapsiryhmässäsi?

Perustelut

Miten mielestäsi lapsi voi vaikuttaa päiväkotitoiminnan arjessa?

Perustelut

Miten varhaiskasvattajana kohtaat lapsen ja hänen perheensä?

Perustelut

Teema 3

Mitkä näet varhaiskasvatustyösi tärkeimpinä arvoina?

Perustelut

Mitkä asiat koet työsi tärkeimmiksi tavoitteiksi?

Perustelut

